

SVETSKA POLITIKA U ERI NEUMRLIH

Daniel W. Drezner, *Theories of International Politics and Zombies*, Princeton University Press, Princeton, 2011, p. 153.

Svetom kruži jedan bauk, bauk zombija. Tokom protekle decenije drastično je porastao broj knjiga, filmova, video-igara, stripova i televizijskih serija u kojima ova neumrla neman proždire čovečanstvo. „Zombimanija” je nedavno prodrla i u diplomatski diskurs. Samo među procurelim američkim depešama moguće je pročitati na desetine njih u kojima se pominju ovi živi mrtvaci koji se hrane ljudskim mesom. U jednoj od depeša se čak govori i o kompaniji JAT kao o „zombi kompaniji”. Ukoliko bi se ozbiljno shvatio, ovakav imidž bi, u svetu u kojem vlada opšta pomama za zombijima, možda mogao da se pretvori i u komparativnu prednost našeg nacionalnog avio-prevoznika, no to je jedna posve druga tema. Iako zombiji, barem za sada, srećom postoje samo u svetu fantazije, prema jednom istraživanju čak 58% filozofa smatra da je u budućnosti postojanje neke vrste zombija moguće, dok samo 15% njih to isto misli za boga. Pa opet, postoji na hiljade studija o religijskim aspektima međunarodnih odnosa, a doskora ni jedna jedina o ulozi zombija u svetskoj politici. Sve dok Danijel Drezner, profesor međunarodnih odnosa sa škole prava i diplomatije *Flečer*, nije objavio knjigu pod naslovom *Teorija međunarodne politike i zombiji*. Drezner u ovoj knjizi, koja je nastala na osnovu ranije objavljenog teksta u časopisu *Foreign Policy* (“The Night of the Living Wombs”, July/August 2010), postavlja pitanje na koji način bi različite teorije međunarodnih odnosa predvidele ponašanje država u slučaju iznenadne invazije zombija na svet.

Odgovor na ovo pitanje Drezner započinje razmatranjem realističke škole mišljenja, što je već postao ritualni redosled izlaganja kojim se implicitno reprodukuje ustanovljena hijerarhija teorijskih paradigmi međunarodne politike. Realisti, smatra Drezner, ne bi očekivali da se anarhični svet, zbog najezde živih mrtvaca, drastično promeni. U uslovima sve veće oskudice i egzistencijalne ugroženosti, nadmetanje i sukobi među državama u anarhičnom svetu samo bi se zaoštrili. Ovo bi svakako bilo u skladu sa klasičnom realističkom maksimumom prema kojoj je „nečovečnost samo čovečanstvo pod pritiskom”. Realisti sigurno ne bi predlagali vojni intervencionizam protiv „zombi-epidemije” u udaljenim državama ako nije prisutan snažan nacionalni interes, a ne bi isključili čak ni savez sa zombijima ako je to neophodno radi zaštite nacionalne bezbednosti. U realističkom svetu na koji su nasrnuli živi mrtvaci, Drezner parafrazira Tukidida, „snažni bi činili ono što mogu dok bi slabe proždrali alavi oživljeni leševi”.

Drezner zatim prelazi na liberalnu paradigmu i način na koji bi ona videla globalnu zombi-pošast. Za početak, liberalni principi otvorenosti granica samo bi olakšali širenje zombi-epidemije širom planete. Međutim, države bi ubrzo uspostavile multilateralnu saradnju, a na inicijativu najmoćnijih država verovatno bi nastao i nekakav globalni režim protiv

proliferacije zombija. Možda čak i Svetska zombi organizacija. Autoritarne države najverovatnije ne bi bile spremne da se obavežu na međunarodnu razmenu podataka o nivou zombifikacije njihovih teritorija pošto bi ove informacije krile i od sopstvenih građana. U tom slučaju, liberali bi očekivali da će demokratske države međusobno uspostaviti minilateralne režime za dezombifikaciju. Moguće je da bi došlo i do humanitarnih intervencija u neuspelim državama koje ne mogu da zaštite sopstveno stanovništvo od zombifikacije. Ipak, potpuno istrebljenje zombija sa planete bilo bi napušteno kao cilj politike, već bi oni bili tretirani kao nusproizvod slobode. Liberalni svet naučio bi da živi sa zombijima.

Svet u kojem se tolerišu živi mrtvaci nimalo ne bi bio prihvatljiv za neokonzervativce. Oni bi pojavljivanje zombija shvatili kao egzistencijalnu pretnju za način života slobodnog čovečanstva. U globalnom ratu protiv zombija koji bi bio pokrenut, države bi morale da se opredele – ili su na strani ljudske civilizacije, ili su na strani zombi osovine zla. Umesto da se čeka da zombiji stignu do njihovih granica, neokonzervativci bi predložili pokretanje preventivnih vojnih operacija protiv onih država koje pružaju zaštitu i utočište zombijima. Poput realista, „neokonovi“ bi bili sumnjičavi u sposobnost međunarodnih institucija da suzbiju zombi-pošast. Ipak, za razliku od realista, oni bi pokrenuli krstaški rat u udaljenim delovima sveta, ako treba i unilateralno, sve dok se „zombi močvara“ ne isuši u potpunosti.

Socijalni konstruktivisti kritikovali bi sve tri prethodne škole mišljenja jer, kao što Drezner parafrazira Aleksandra Venta, „zombiji su ono što ljudi od njih naprave“. Hobsovski „rat sviju protiv svih“, koji predviđaju realisti, ili globalni rat protiv zombizma koji bi povelili neokonzervativci, predstavljali bi za konstruktiviste samo neke od mogućih scenarija. Oni bi zato predložili stvaranje pluralističke anti-zombi bezbednosne zajednice koja bi vremenom podstakla izgradnju zajedničkog identiteta i solidarnosti među ljudima. Osim toga, Drezner sarkastično pretpostavlja da bi konstruktivisti verovatno predložili uništavanje svih filmova i knjiga o zombijima kako bi se promenio paranoidni diskurs koji su ljudi o njima izgradili. Time bi se otvorio put za socijalizaciju zombija u ljudski sistem vrednosti. Došlo bi do akulturacije ljudske i zombi civilizacije. Ubrzo bi reči kao što su „čovek“ i „zombi“ izgubile biološko značenje i postale konceptualne kategorije i socijalni konstrukti.

Drezner se međutim ne zadržava samo na sistemskim pristupima, već razmatra i niz redukcionističkih paradigmi koje se bave ulogom domaćih ustanova, javnim mnjenjem, interesnim grupama itd. Iskustvo govori da bi vlade samo na početku zombi napada imale određene ruke da odgovore na način na koji misle da je najbolje. Sa protokom vremena, druge ustanove sistema (npr. parlament, sudovi itd.), ali i opozicija, interesne grupe i javno mnjenje postepeno bi se sve više uključivali u proces donošenja odluka i time vezivali ruke izvršnoj vlasti. Sa druge strane, prema organizacionim teorijama, vlada je upravo u ovom prvom periodu krize najviše sklona da pravi greške. Prema teoriji birokratske politike, odgovor vlade na invaziju zombija bio bi rezultat „povlačenja i potezanja“ između različitih delova

administracije. Koordinacija bi bila otežana zbog toga što bi različita ministarstva i agencije imali različite ideje o tome kako bi trebalo rešiti problem zombija u skladu sa izrekom „kako razmišljaš zavisi od toga gde radiš“. Osim toga, standardne operativne procedure, preterana birokratizacija i ustaljeni načini razmišljanja usporili bi formulisanje najučinkovitije antizombi politike. Tek kada bi prvi nalet zombija prošao, različiti delovi administracije počeli bi da koordinišu i prilagođavaju svoje politike ali sada, nažalost, pod mnogo većim političkim pritiskom.

Konačno, Drezner se spušta i na tzv. „prvu sliku“ međunarodnih odnosa, odnosno na psihološke pretpostavke o tome kako bi odlučio reagovali na najezdu zombija. Oni bi prvi nalet zombija verovatno ignorisali zbog toga što se ne bi uklapao u njihova prethodna uverenja i poglede na svet, a ne bi postojale ni adekvatne istorijske analogije koje bi ovu opasnost učinile uverljivijom. Kada bi negativne posledice poricanja pretnje postale očigledne, odlučio bi, barem prema teoriji racionalnog izbora, pokazali „sklonosti jastreba“ i preduzeli konfrontirajuće politike (zbog toga što je sklonost ka preuzimanju rizika jača što je mogućnost gubitka veća).

Naravno, teorije o kojima Drezner piše uglavnom su nastale na iskustvu konsolidovanih zapadnih demokratija, pre svega SAD. Postavlja se pitanje u kojoj meri su one primenjive na Srbiju i Zapadni Balkan. Ukoliko jesu, da li bi odlučio u našoj zemlji reagovali na invaziju zombija u skladu sa realističkom, liberalnom, neokonzervativnom ili konstruktivističkom paradigmom? Ili bi možda, pre nego što bilo šta preduzmu, najpre postavili sledeće pitanje: da li su zombiji priznali nezavisnost Kosova? Ova pitanja valjalo bi postaviti profesoru Drezneru ako ikada bude dolazio u Srbiju da održi predavanje. Sve u svemu, u proteklih desetak godina nauka o međunarodnim odnosima počela je da pokazuje sve veće interesovanje za popularnu kulturu. Ona je počela da se koristi kao *ogledalo* svetske politike, ali i kao *svetlost* kojom se na inovativne načine mogu objasniti i približiti kompleksni teorijski koncepti i pristupi. Pokazalo se da upotreba popularne kulture u didaktičke svrhe može biti od velike koristi u radu sa studentima koji su često više zainteresovani za živopisni svet fantazije nego za sumornu međunarodno-političku realnost. Tako su naučni časopisi, koji se tradicionalno specijalizuju za teme kao što su nuklearno oružje, terorizam ili spoljna politika, odnedavno počeli da objavljuju i tekstove o čarobnjacima, hobitima, vampirima, vanzemalcima i svemirskim brodovima.

Dreznerov doprinos ovom „popularno-kulturnom preokretu“ u nauci o međunarodnim odnosima nije samo u tome što je ovoj plejadi fantastičnih likova dodao zombije. Drezner je prvi koji je u ovom nastajućem žanru uspeo da prevaziđe hermetičnost prvog avangardnog talasa tako što je napisao knjigu koja je zapravo zaista namenjena studentima. Još važnije od toga, knjiga *Teorije međunarodne politike i zombiji* ističe se i po svojoj osobini da ne osvetljava samo jedan aspekt međunarodnih odnosa već gotovo čitavu disciplinu. Istini za volju, pojedine alternativne paradigme poput

feminizma, poststrukturalizma, postkolonijalizma ili marksizma u potpunosti su izostavljene iz njegove knjige što, nažalost, u dobroj meri reflektuje njihov i dalje disidentski status u tamošnjoj akademskoj zajednici. U svakom slučaju, Dreznerovu knjigu toplo preporučujem svim studentima i istraživačima međunarodne politike, posebno ako su još pored toga i ljubitelji crtanog junaka Dilana Doga. Radi se o hibridnoj literaturi koja spaja nauku, politiku i fantaziju i pokazuje kako i najsuvoparniji modeli međunarodne politike mogu da postanu sastavni deo uzbudljive priče u kojoj leševi haraju svetom u potrazi za svežim ljudskim mesom.

Filip EJDUS